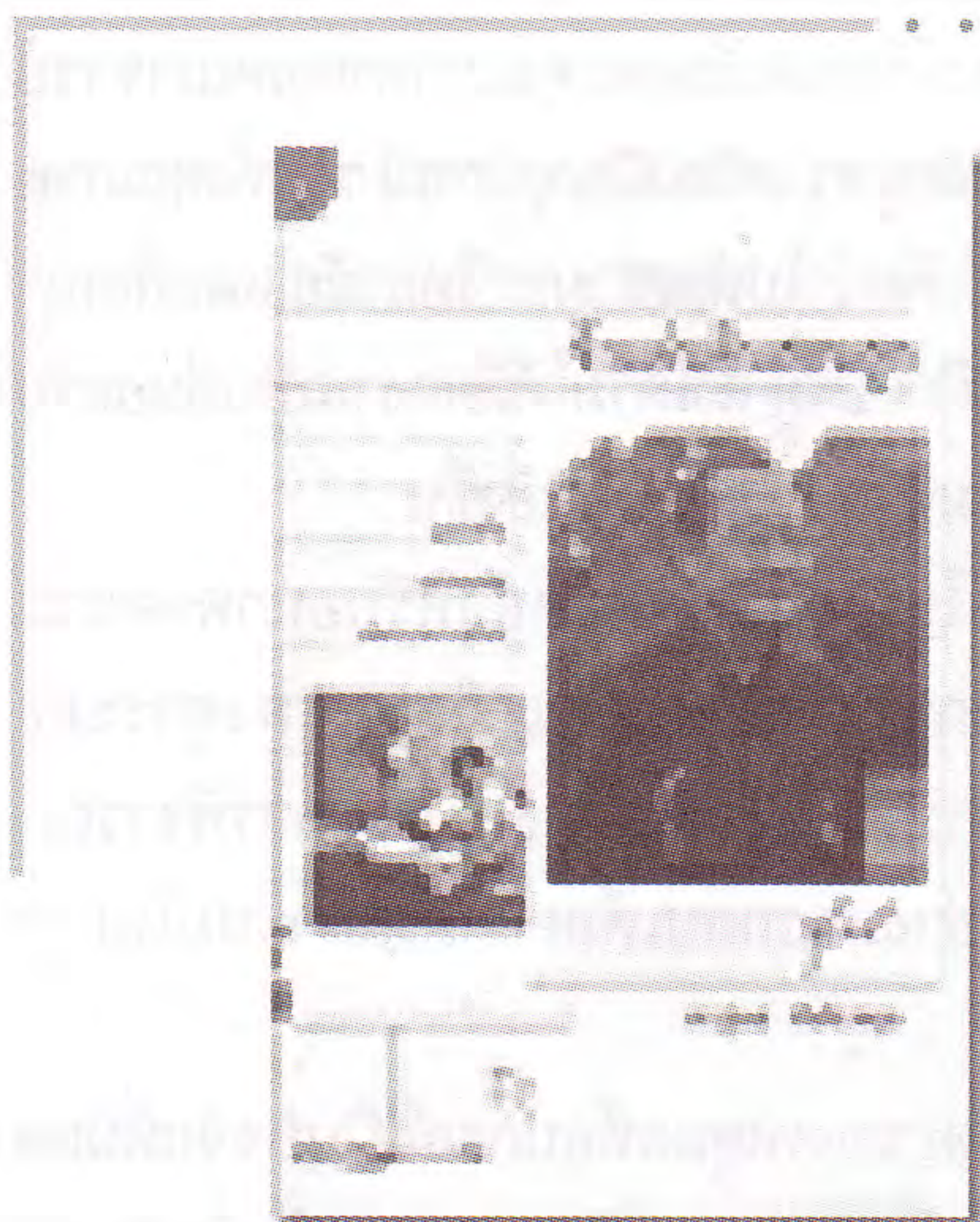

บทวิจารณ์หนังสือ

โดย ร.ศ. เอมอร ชิตตะโสภณ*

ข้าแผ่นดินสอนลูก

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

(สำนักพิมพ์มติชน : พิมพ์ครั้งที่ ๒)

กรุงเทพฯ, ๒๕๔๙, ๑๖๔ หน้า ๑๒๐ บาท

หนังสือเล่มเล็กประกอบด้วยบทความสั้นๆ ๒๔ บท (รวมการบ่นนำ และบ่นส่งท้าย) แสดงถึงความผูกพันและปรารถนาดีที่พ่อแม่มีต่อลูก เข้าลักษณะ **จดหมายจากวางทรวง** ที่พ่อสอนลูกในอดีต สิ่งที่เป็นความเหมือนอยู่ตรงที่ การสอนนี้เยาวชนทุกคนสามารถปรับใช้ได้ แม้จะมีใช้ลูกสืบสายโลหิตของผู้เขียน เป็นหนังสือที่น่าอ่านและทรงคุณค่าในสังคมปัจจุบัน สังคมที่พ่อแทบจะไม่มีโอกาสได้สอนลูก ด้วยต้องวุ่นวายอยู่กับการปฏิบัติภารกิจเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวให้อยู่รอดอย่างดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

เริ่มจากที่มาของชื่อเรื่อง ผู้เขียนตั้งใจจะใช้ชื่อว่า **ชีวิต ห้องเรียน และสนามรบ** แต่เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งซึ่งได้อ่านบันทึกนี้ได้แนะนำ ว่าควรจะเป็น **ข้าแผ่นดินสอนลูก** ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เขียนทำงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทมาโดยตลอด และก็เป็นบันทึกที่ตั้งใจจะสอนลูกด้วย

เนื้อหาเริ่มจากวัยเด็ก เกิดที่จังหวัดเพชรบุรี และย้ายมาอยู่กรุงเทพฯตั้งแต่เด็กๆ สิ่งที่ประทับอยู่ในความทรงจำจากวัตรปฏิบัติของบรรพบุรุษ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างที่บ้านกับคนเขานา ซึ่งตั้งอยู่บนความเห็นอกเห็นใจ ซื่อสัตย์ สุจริต ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ ช่มเหล่งกันเช่นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงความเป็น **เมืองพระ** ของ **เมืองเพชร** จึงได้ซึมซับ ความธรรมดา เรียบง่าย ความโอบอ้อมอารี เพื่อแม่ และยึดศานาพุทธในการดำรงชีวิต

ด้านการศึกษา เริ่มที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ โรงเรียนโชคชัยวิทยา สอบเทียบชั้น ม.๓ (เดิม) ที่โรงเรียนผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนวชิราวุธ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สอนให้เป็นผู้ดี ในความหมายที่ว่า "ผู้ดี คือ สุภาพบุรุษ มีจิตใจนักกีฬา รู้รักสามัคคี ให้อภัยคน" จากนั้นสอบได้ทุนไปเรียน Lycee Yersin ที่ ดาลัด ประเทศเวียดนาม ณ ที่นั่นได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับเสด็จทั้งสองพระองค์อย่างใกล้ชิดในต่างประเทศเป็นครั้งแรก จากนั้นย้ายไปเรียนต่อที่ Lycee de Vientiane ประเทศลาว แล้วจึงไปต่อที่ฝรั่งเศส ประสบการณ์ตอนนั้นทำให้ได้ข้อคิดสอนลูกว่าถ้าอยากจะได้เรียนให้ดีในต่างประเทศต้องใจแข็ง งดสังสรรค์กับเพื่อนร่วมชาติสักระยะหนึ่ง เพื่อให้อยู่ท่ามกลางคนชาตินั้นๆ ผู้เขียนสำเร็จปริญญาเอกด้วยเกียรตินิยมอันดับสูงสุด โดยทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **ระบบการปกครองแบบทหาร** การทำงานครั้งแรกในระหว่างปิดภาคเรียน คือการเป็นกรรมกรโรงงานน้ำแร่ Evian เมื่อกลับเมืองไทยตั้งใจจะเข้าทำงานที่กระทรวงต่างประเทศ แต่เพราะพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเข้าทำงานที่สภาพัฒนาฯ แทน โดยเริ่มงานที่กองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ

ผู้เขียนเคยร่วมก่อตั้งพรรคการเมืองแต่พบว่าตนไม่สามารถเป็นนักการเมืองหรือเล่นการเมืองได้เพราะขาดลักษณะสมบัติหลายประการของนักการเมือง (ที่ไม่ดี) ทั่วๆไปถือปฏิบัติ ต่อมาได้ร่วมในกองกำลังพล กองกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. มีส่วนได้ช่วยทำให้ประเทศรอดจากโดมิโนมาได้

* คณบดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ในการถวายงานรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ซึมซับหลักการและปรัชญาของพระองค์ท่านสรุปรวมได้ ๑๐ ประการ กล่าวคือ ทรงเน้นเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อ่อนน้อมถ่อมตน ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน เริ่มจากหลักการ หลักวิชาการ และทดสอบ ทดลอง ถือความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ธรรมชาติเป็นหลัก ยึดหลักรักสามัคคี การจะทำอะไรขอให้เริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ ยึดความพอดี พอควร เป็นที่ตั้ง สุดท้ายยึดธรรมะเป็นที่ตั้งในทุกเรื่อง นอกจากนี้ จะต้องขจัด **ธรรม ๕ ประการ (หลง โลภ โง่ โก่ง กัด)** จากตัวเราและสังคมให้ได้ ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้าง **สังธรรม คือ ความพอดี ๕** ให้เกิดขึ้นในจิตใจของเราและสังคม ได้แก่ การสร้างความพอดีทางจิตใจ ความพอดีด้านสังคม ความพอดีทางเศรษฐกิจ ความพอดีทางทรัพยากรธรรมชาติ ความพอดีทางเทคโนโลยี

ลักษณะเด่นของหนังสือเล่มนี้ อยู่ที่แต่ละบท ขึ้นต้นด้วยข้อความสั้นๆ เปรียบเสมือนข้อสรุป หรือจุดเด่นของแต่ละบทมา โปรยนำไว้ มักจะพบลักษณะการเขียนนี้ในบทความเชิงวิชาการแบบตะวันตกเป็นส่วนมาก ซึ่งทำให้ชัดเจนและไม่หลงประเด็นนอกจากนี้ผู้เขียนยังแทรกเกร็ดความรู้เกี่ยวกับความร่วมมือร่วมใจสร้างแผน ๔ ซึ่งผู้เขียน กล่าวไว้ในหน้า ๑๐๙ - ๑๑๐ ว่า " โต๊ะท่านนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย มีชาวนา คนพิการ คุณหมอประเวศ วะสี นักคิด ฯลฯ ร่วมกันอย่างกลมกลืน คุยได้เลยว่าเป็นแผนแรก ที่ท่านนายกรัฐมนตรีมานั่งร่วมระดมความคิดทำแผนด้วย **และคงไม่มีอีกแล้ว** "

เหนือกว่าอื่นใด ผู้เขียนยังสอดแทรกพระราชกระแส คำสั่งสอน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้อย่างกลมกลืนและเป็นประโยชน์ยิ่งต่อเยาวชนและผู้ติดตามอ่าน รวมทั้งเหล่าพลสภานักผู้อยู่ไกลเบื้องพระยุคลบาท ให้มีโอกาสได้สัมผัสและซึมซับคติความเป็นมงคลนี้เกิดไว้เหนือเกล้าฯ

ข้าแผ่นดินสอนลูก เล่มนี้พิมพ์เป็นครั้งที่สอง ในปีพ.ศ. เดียวกัน ถ้าใครยังไม่ได้อ่าน ควรหาโอกาสอ่านเสีย ได้สรรพรสครบถ้วนทั้งเนื้อหาสาระและภาษา บางครั้งอาจจะได้คำตอบที่ว่า กว่าจะถึงวันนั้น คนเราจะต้องกระทำความดี ด้วยความมุ่งมั่น และเพราะอยากทำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมจริงๆ แม้จะเป็นแบบปิดทองหลังพระ และไม่มีใครมองเห็นในขณะนั้นก็ตาม ดังรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า **"ถ้าไม่ปิดทองหลังพระ พระจะสวยได้อย่างไร"**

ใต้เบื้องพระยุคลบาท

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

(สำนักพิมพ์มติชน : พิมพ์ครั้งที่ ๔)

กรุงเทพฯ , ๒๕๔๙, ๓๒๐ หน้า ๑๙๐ บาท

หนังสือเล่มเล็กนี้ ประกอบด้วยบทความ ๒๓ หัวข้อ และตามด้วยการบรรยายพิเศษ เรื่อง **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ** ในภาคผนวก พิมพ์ครั้งแรก ถึง ครั้งที่สี่ ในปีพ.ศ. ๒๕๔๓ ครั้งที่ ห้า - หก ปีพ.ศ. ๒๕๔๔ พิมพ์ครั้งที่เจ็ด ปีพ.ศ. ๒๕๔๖ และครั้งที่แปด ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ แสดงถึงความเป็นที่ต้องการติดตามอ่านของพลสภานักชาวไทยถ้วนหน้า ด้วยเป็นพระราชกรณียกิจและพระราชจริยาวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อแผ่นดินไทยและราษฎรของพระองค์

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ผู้เขียน เป็นหนึ่งในข้าราชการผู้รับใช้ใกล้ชิดใต้เบื้องพระยุคลบาท มีโอกาสได้ตามเสด็จฯ ไปในที่หลายแห่งทั่วทุกภาค ประจักษ์และซึมซับพระราชจริยาวัตรในขณะพระองค์ทรงงาน พระราชกระแสที่รับสั่งแก่ชาวบ้าน รวมทั้งพระวิริยะอุตสาหะที่จะเสด็จฯ บุกฝ่าไปในที่ที่บางครั้งทุรกันดาร โดยมีทรงท้อหรือเหน็ดเหนื่อยพระวรกาย เพียงเพื่อไป ทอดพระเนตรความเป็นไปต่างๆ ด้วยพระองค์เอง ทั้งนี้เพื่อทรงหวังที่จะคลายร้อนผ่อนลำเค็ญ ให้ร่มเย็นเป็นสุขถ้วนหน้ากัน นั่นเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีวิธีสอนที่ตั้งพระราชประสงค์ ให้ทุกคนทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังที่รับสั่งว่า "ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น" (หน้า ๓๕) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ภูพาน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พิกุลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ห้วยทราย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เปรียบเสมือนตัวแทนในแต่ละภูมิภาค ทรงเน้นให้ใช้หลักการที่สอดคล้องกับการเกษตรแบบยั่งยืน ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือ "เวลาจะรับสั่งอะไร ถึงแม้จะเรียบง่าย แต่ว่าลึกซึ้ง แล้วก็อยู่ในลักษณะที่ใช้ธรรมชาติที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของเรานั้นเองมาใช้ประโยชน์ ไม่นิยมของแพง ไม่นิยมโครงการลงทุนสูง" (หน้า ๓๔)

ด้านทศพิศราชธรรมทรงถือปฏิบัติครบถ้วน ตัวอย่างในเรื่องของความอ่อนโยน ที่เห็นเด่นชัด คือ "สามัญชนคนธรรมดาไม่ว่าจะอยู่ในเสื้อผ้าอาภรณ์ใดๆ ก็มีสิทธิจะเข้าถึงอย่างใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดินของเขาได้อย่างเสมอภาค" (หน้า ๑๗) และรับสั่งอะไร กับใคร จะน้อมพระวรกายลงไปหา รับสั่งเต็มไปด้วยความอ่อนโยนเมตตา ไม่ว่ากับใครทั้งสิ้น ".... แม้กระทั่งเจอประชาชนนั่งราบอยู่กับพื้นนั้นก็ทรงนั่งราบกับพื้น ... สนทนากับประชาชนในฐานะเดียวเท่าเทียมกัน" (หน้า ๓๔) ดร.สุเมธ ได้กล่าวไว้ในหน้า ๔๒ ว่า "พระมหากษัตริย์นั้นอยู่ในสถานะที่ทรงทำโน่นทำนี่ก็ได้ แต่ไม่เคยเลยสักครั้งเดียวที่จะสั่งการในลักษณะนั้น พระองค์จะรับสั่งอย่างนิมนลออ่อนโยน เห็นด้วยหรือเปล่านี้ฉันทำอย่างนี้เห็นด้วยไหม ลองดูซิมีเหตุมีผลหรือเปล่า ยอมไหม ..."

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงมีคุณสมบัติอีก ๔ ประการ ได้แก่ **สสเมธี** ความรู้ในอาชีพที่เราเรียนกันอยู่สอนกันอยู่ **ปรีสเมธี** ความรู้ในเรื่องคนและสังคม **สสmapล** ความสามารถเอาชนะใจคน" สิ่งที่พระองค์ทำกับชาวบ้านข้าราชการและผู้เกี่ยวข้องในการปรึกษาหารือกัน แท้ที่จริงก็คือทรงทำ**ประชาพิจารณ์**นั่นเอง และทรงทำมาหลายสิบปี ก่อนคำว่า "**Public Hearing**" จะถูกนำเข้ามาในเมืองไทยเสียด้วยซ้ำไป (หน้า ๔๓) ข้อสุดท้ายคือ **วจาเปयी** หมายถึงปิยวาจา นั่นเอง คุณสมบัติทั้ง ๔ ประการนี้ ประชาชนทุกหมู่เหล่าพึงยึดเป็นหลักในการดำรงชีวิต

พระราชดำรัสที่ทรงแนะให้ "**รู้ รัก สามัคคี**" และ "**เศรษฐกิจพอเพียง**" คือ พอมีพอกิน ความพอประมาณและความมีเหตุผล เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีประโยชน์ยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมที่วัดกันด้วยวัตถุ "**มองรถบัสวัดตำแหน่งได้** ผมไปบรรยายที่ปุนซีเมนต์ ผมถามว่าใครมาฟังบ้าง เพราะผมต้องเตรียมบรรยายให้สอดคล้องกับผู้ฟัง เขาบอกว่ารุ่นวอลโว่ ผมถามว่าคือระดับใด คือระดับ Director ระดับผู้อำนวยการระดับกลาง หรือของบริษัทรระดับกลางๆ ระดับสูงของฝ่ายบริหารก็รุ่นเบนซ์ ระดับกลางรุ่นวอลโว่ ระดับต่ำลงมารุ่นโตโยต้า **เอารถเป็นตัววัด**" (หน้า ๓๐๒) สังคมจะเป็นสุขได้ถ้าเราทั้งหลายรู้จักถือปฏิบัติใน**ความพอดี ๕ ประการ** ได้แก่ ความพอดีด้านจิตใจ ความพอดีทางด้านสังคม ความพอดีในด้านเศรษฐกิจ ความพอดีทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ ความพอดีทางด้านเทคโนโลยี

พระราชจริยาวัตรดังปรากฏในหนังสือมิใช่เพียงแต่ชาวไทยจะซาบซึ้งเท่านั้นยังเป็นที่ประจักษ์แก่สายตานานาชาติทั่วโลก ทำให้คณะทูตานุทูตถวายสมณนามว่า **พระมหากษัตริย์แห่งพระมหากษัตริย์ (King of the Kings)** สมควรที่จะเกิดพระเกียรติพระองค์ท่าน ว่า **ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง**